

„akit egyszer megfertőzött a népművészet és a pontos munka”

Beszélgetés Györy Endréné Abonyi Éva gyűjtővel

**Györy Endréné a pápai
Népművészeti és Kézműves Egyesület
alapító tagjaként hímzésbemutatót
tart városi rendezvényen**

A beszélgetés Pápán, a Kézfesztő Múzeumban, a Szemnek szép kelmék. Asszonyok hímzett álmai című kiállításon készült, amely a Györy gyűjteményből válogatás. Benne újra meg újra szó esik a pápai járási népfőiskola egyik egységéről, a népművészeti – kézműves – néprajzi területről, amelynek Györy Endréné lesz a szakértője, szellemi, szemléleti meghatározója és szakmai vezetője. A tervezett népfőiskola munkája során kézmű-

vesek által vezetett műhelyek (kézi-munka kör, szövő műhely, fazekas műhely stb.) válnak látogathatóvá a városból és a járásból érdeklődőknek, de falvakban is lehetőség lesz egy-egy kézműves terület műhelyének megvalósítására. Györy Endréné és lánya által, aki a pusztaszabolcsi kézimunka kör vezetője, egyben a kapcsolatunk is adott egy Diákokkal az értékek útján programban sikeresen dolgozó hellyel, Pusztaszabolcscsal.

A Pápai Művelődéstörténeti Társaság (a továbbiakban PMtT) keretén belül megvalósuló népfőiskola javaslattal készül élni Györy Endréné Abonyi Éva személyének a város értéktárába kerülésére, nem csak amiatt, mert a város Györy gyűjteménye – egy alapjában néprajzi gyűjtemény – neki és férje gyűjtőmunkájának köszönhető, életük során összegyűjtött tárgyi gyűjtemény, amely ma már jelentős részében a város tulajdonában van, hanem azért is, mert meghatározó személyiség a város életében – tudásának, tapasztalatának, szemléletének és abból kialakult életgyakorlatának, értékrendjének köszönhetően. A beszélgetés mindezt, ha részlegesen is, tükrözi.

(A beszélgetés a továbbiakban készülő részei, valamint Györy Endréné élete során vezetett naplójának részletei, majd reményeink szerint annak teljes anyaga a PMtT honlapjára (pmtt.hu) kerülnek – mindenkinek elérhetővé téve, hatása érdekében.)

Mátyus Aliz: Szeretném, ha a kiállításon kívül a hihetetlenül nagy és a felbecsülhetetlen értékű, tízezer darabon felüli gyűjteményről, a Györy gyűjteményről és arról is beszélne, hogy ez a gyűjtemény milyen kiállítási lehetőségeket rejt magában, de az se lenne baj, ha gondolataink közben el-elfutnának a terveződő pápai népfőiskola népi kézműves ágáig.

Györy Endréné Abonyi Éva: Ez a kiállítás a Szemnek szép kelmék kiállítás-sorozat harmadik része. Eklektikus a kiállítás, de látványos, mutatós, én már néhányszor itt voltam vendégekkkel is, a közönségnek tetszik. Ennek a kiállításnak azért örülök nagyon-nagyon, mert a Györy gyűjtemény, ami a városé, és inkább tizenöt, mint tízezer darabot számlál, évekig csipkerózsika-álmát aludta. Korábban bemutató kiállítás állt belőle a Fő téri

Fellner házban, ma a teljes városi gyűjtemény az Eszterházy Kastély padlásraktárában áll rendelkezésre, hogy kiállítások nyíljanak ezekből a tárgyakból. Ahol legutóbb volt egy kisebb állandó néprajzi kiállítás belőle, a Kékfestőnek azt a részét be kellett zárni, fölújításra kerül, ez egy nagyon érdekes része a Kékfestőnek.

Amit én életemben a gyűjtés területén elértem, az az én tanárainak köszönhető. Ami nekem ebben a kiállításban nagyon-nagyon fontos, hogy őket is megidézik kiállított munkák. A kiállítás egyik vitrinében látható a soproni Orsolyák kézimunka tanárnőjénél készített picike kis hímzésem, akkor voltam 12 éves. Pápa város Női Ipari Iskolájának, a két háború között működő iskolának volt az utódja az ipari leány középiskola, ezeknek az anyagából szintén vannak munkák. Népművészetet tanítottak, szabás-varrást, nyilván méretest, mint akkor divat volt, a tanári testületből elég, ha azt mondom, hogy nekem Zábori Zoltán tanította egy ideig a rajzot és a művészettörténetet, aztán átvette egy fiatal, nagyon tehetséges rajztanár. Az osztályfőnököm, Nagy Lázárné Hadházi Ilona, Ilonka néni volt,

aki meghatározó volt az életemben. A testnevelést ugyancsak néprajzi érdeklődésű tanárnőm, Kocsisné Pócza Irén tartotta, aki magyar – német – testnevelés szakos volt, egyetemista korában falu-járt, és dolgozatai jelentek meg az evangélikus lapokban. Irén néni élete végéig mentorom volt, ha leírtam valamit, elvittem hozzá, hogy légy szíves Irén néni fésüld meg, adj neki formát, ugye anélkül a tartalom is más.

Fontos nekem, hogy a Női Ipari Iskola műhelyéből nagyon szép mives darabok egyike a kiállításon egy piros buzsáki rátétes, kicsit fölnagyított, gondolom, Ilonka néni tervezte. Mellette a kék ugyanonnan származik, az én időmből, és nagyon kedves barátnőm, Hanauer Sára, aki híres pápai család utolsó tagja, ajándékozta a Győry gyűjteménynek. A kiállítás rendezőjének köszönöm, hogy ezt a két darabot ilyen kiemelt helyre tette, közel a nézőjéhez. Az unokamenyemmel, aki itt dolgozik a múzeumban, közhasznú munkaként egyelőre, lefotóztattam, és a munkáik fotóját elküldtem Nagy Lázárné Ilonka néni lányának, Nagy Juditnak, és elküldtem a Hanauer Sárinak is. A múlt héten postáztam, és ez biztos örömet okoz.

M. A.: *Öröm hallgatni, amilyen szempont meghatározza, miről beszélés a kiállításból, amilyen szempont szerint kiemelsz belőle. Az, ahogy számon tartod az embereket, akiktől tanultál életed során, azokat is, akik gazdagították a gyűjteményeteket, hogy gondolsz rájuk, és megörvendezteted őket. Teszel is érte, hogy kiállítsák őket, erről hírt is adsz nekik, és még fotót is küldesz, amit a Tökertből a belvárosi postára viszel feladni, miközben szülem kortársa vagy. És tegyem hozzá, amit már magam is tapasztaltam, hogy utad közben, ha találkozol valakivel, akinek a tudásodra, a kapcsolataidra, gyakorlati tanácsaidra van szüksége, akkor megállsz, és mint aki csak ezért ment be a városba, az illetőt türelmesen meghallgatod és segítesz neki.*

GY. E-né A. É.: Folytatom. Az ipari iskola anyagából egy szűr-hímzéses párna is van, tanított, akitől kaptam a Győry gyűjteménynek. Ő Vaskó Magda, és a szűr-hímzés kifogástalan. Az ipari iskola tanműhelyéből való még egy párna, torockói hímzés piros kígyóvonallal, a sárga rábaközi párna az én munkám, az iskola rajza szerint, és van még egy kék rábaközi párna. Az is a Női Ipari Iskola anyagából. Ezeket biztos tudom. Azon kívül lehet több is belőle, amit úgy kaptam vagy vettem, és nem tudtam pontosan adatolni. A kiállítás polgári részében is van ipari iskolai anyag. A kiállítás válogatója nem tudhatta, de ott szerepel az én kombiném is hímzéssel, az az én iskolai munkám. Ez az a kollekción, ami az ipari iskolából szerepel, és rájuk én mindig hálasan emlékszem. De nem csak én! Egyik nap jöttem a kiállításra vendégekkel, mert nap mint nap vannak vendégeim, és a református templom előtti Jókai szobornál olvashattam, ő is hálas volt! Ott az idézet tőle: „Áldott legyen a láng, mely utamra rávilágított!” Elérzékenyültem. Ennyit a Női Ipari Is-

Györyné Éva néni a piros és a kék rátétes társaságában

Hímzett kombiné
a Kluge – Karcsei házból

koláról. Pápa ennek köszönhetően lett hímzés centrikus évek alatt. Sok szakkör dolgozott... Én is évtizedekig vezettem szakkört, és sokan mások. A két iskolának köszönhetően. Innen szétrebbentek az iskola tanulói, és akit ott egyszer megfertőzött a népművészet és a pontos munka, az nem felejtette el élete végéig sem. Én még arra vagyok büszke, hogy két lányom van, és mind a két lányom foglalkozik hímzéssel. Együtt végeztük el a szakkörveetőit, és ők is tudják, hogy mi a népi hímzés. A 70-es évek elején, amikor a népi kultúrának reneszánsza volt, csak az vezethetett szakkört, aki elvégezte a szakkörveetői tanfolyamot, ami négy éves, nyári, bentlakásos kurzus volt, és a tanfolyam végén bizottság előtt vizsgát tettünk szakmódszertanból, hímzéstechnikából, művészettörténetből, kiállítás rendezésből. A magyar népi hímzések valamennyi fajtájából mintadarabot készítettünk a négy év folyamán, amelyeket a vizsgán be kellett mutatni. Végeredményként megkaptunk egy Művészeti

oktatói működési engedélyt, „C” kategóriást.

M. A.: *Az is lehet, hogy a város alakuló népfőiskolájában lesz hímző kör; különböző korosztályokból, vezetéssel?*

GY. E-né A. É.: Ha van szakkörveető, én segítek neki. Elmúltam 85, és azt nem vállalom el, amiben nem vagyok biztos, hogy végig tudom csinálni fizikálisan. Mert ezek rendszerint estébe nyúlnak, és akkor sötétben már – ugye ősszel van általában erre igény, télen – nem szívesen bécorgok haza a régi pedagógus otthonból az otthonomba, elég nagy távolság. De mindent, amit én magaménak tudhatok, azt a rendelkezésekre bocsátom. A tapasztalataimat, a hímzémintáimat – nekem van egy nagyon szép hímzés mintagyűjteményem, ami sokszorosítható, elő lehet nyomtatni, azok zsűrizettek. Aki azt hímezi és egyéb módon szót fogad, az biztos, hogy jót csinál.

M. A.: *Éva néni, én az országban eddig még csak a te korosztályodból láttam igazi jó kézimunka szakkörveetőket. Mellettük minden esetben ott volt egy-egy fiatal szervező. Szólni az összegyűlt emberekhez, csinálni egy hangulatot a kézimunka körben, meghatározni a minőséget, én azt gondolom, hogy a ti korosztályotok tudja. Ezt a korosztályt érte egy általad is elmondott és rajtad is tapasztalható nagyon erős hatás. És, ha lenne egy kézimunka kör, vezetéssel, és a szövés Lőrincz Péterrel, a korongozásra, a fazekasságra két alkalmas személy is van a városban és még nem néztem körül a járás falvaiban, ott kik vannak, de ha újra akarná, hiszen milyen jól tanította annak idején a tókerti iskolában, Tóth Kálmánra feltétlenül gondolok, aki, ha gondolja, bekapcsolódhatna munkánkba a Hagyományok Helye ide kapcsolható tevékenységeivel. Ha gondolja. Mert ott van lovas,*

íjász tevékenység, és még mennyi minden – vele is készülök beszélgetést készíteni. Lenne fajaragónk is, hogy most csak a kézműves hagyományokat mondjam. A takácsi tojásfestő Bakó Ildikó is biztosan bevonható lenne, ő most az idei Mesterségek Ünnepe is részt vesz a budavári mesteremberek között, Lőrincz Péterrel együtt, és annál is inkább büszkéek lehetünk rájuk, mert az idén kapta meg a 31. alkalommal megrendezésre kerülő Mesterségek Ünnepe az Európai Fesztivál Szövetségtől a Minősített Európai Fesztivál címet, így bekerült a kontinens legjobb fesztiváljai közé. Eddig az EFFE (Europe for Festivals – Festivals for Europe) minősítés birtokosa volt, amelyet a legjobb európai fesztiválok érdemelnek ki, valamint a Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program is „Kiváló minőségű Folklórfesztiválnak” értékelte.

Ezekkel a kézművesekkel így kialakulhatna a népfőiskola egyik nagy egysége, természetesen a népdaléneklő körrel, amelybe minden korosztály együtt énekelne rendszeresen a saját örömeire, és ugyanígy a fiatalokra, elsősorban a középiskolás korosztályra alapozva egy rendszeres táncházzal. Az olyan lenne, mint amilyeneket Tímár Sándor és a felesége csináltak örök életükben. Vagy amilyent legutóbb egy a megyénkben táncházat tartó veszprémi csoporttal és tánctanári gyakorlattal rendelkező emberrel láttam, Uracs Mariannával, megyei irodavezetőnkkel, aki felhívta az alkalomra és a táncosra a figyelmet. A táncos, aki a saját táncosaival érkezve szépen kimunkált táncokat a hangulat megteremtése érdekében bemutatott, és erre való személyiségével olyan hangulatot teremtett, hogy aki felállt és táncolni akart, az meg is tanult annyira, hogy táncolva jól érezze magát. Az alkalomhoz kötődően mesélt is, játszott is a gyerekekkel. A pápai járási táncházunkban mi sem produk-

cióra készülünk, hanem élünk, úgy viselkedünk, úgy szólunk a lányhoz, úgy visszük a táncba, ahogy azt a táncmuzika és az általa képviselt világ megkívánja. Ez az egész, így egyben, megerősítene a város és a járás régre nyúló hagyományát, és a járás falvaiból is elmozdulnának, kimozdulnának a népművészet pártolók, a kézművességet művelni akarók. Vagy a tevékenység mozdulna feléjük, attól függően, melyiknek érdekesebb.

GY. E-NÉ A. É.: Azt nem hagyhatom szó nélkül, a fiatalok között is vannak rátermettek! Mert a mi korosztályunk hatni tudott a gyerekeire, a hímező körébe járókra. Pusztaszabolcson, ahol Éva lányom vezeti a kézimunka szakkört, egy párszor már elmentem, meghívtak: „Beszéljess velünk, Éva néni!”

M. A.: Ezt máris mondom, hogy ezt mi is bevezetnénk. „Beszéljess velünk, Éva néni!”

GY. E-NÉ A. É.: Pusztaszabolcs egy új város, 5-6-10 éve város és 6-7 ezer lakossal. Van náluk egy Hagyományok Háza, ezen a néven, amit a város tart fenn. A város kölcsönadja a kisbuszt, ha elmegy valahova a szakkör. Éva lányom vegyész mérnök, de hát a lányom. Százhalombattán is volt egy szakköre, amit most lemondott, mert az idejébe nem fért bele. Ugye, oda el kellett utaznia. A MOL patronálta azt a szakkört, evvel mindent megmondtam, nem volt anyagi gond. Éva lányom a pusztaszabolcsi szakkört díjtalanul csinálja. Az anyagot hozzák a tagok. Nem kell fizetni terembért. Amit megcsinál valaki, az az övé, és az anyagköltség a költsége. Elsősorban a fiatal nyugdíjasoknak, az idősebb korosztálynak, a GYES-en lévő anyukáknak van ehhez affinitása. És önekik még az ezer forintos havi díj is meggondolandó, mert az alapanyag drága.

M. A.: Az ország általam ismert szakköreiben mintha anyagot

70-es évek kézimunka szakkörén a pápai kastélyban

is tudtak volna biztosítani a tagoknak.

GY. E-NÉ A. É.: A mintakendőkhoz. Mert, hogy csináljon valaki egy párnát, a vászonalap alkalmas rá, az mondjuk 3 ezer forint egy méter. Akkor a fonal meg az egyéb hozzávalók – szóval a kézimunka előállítás költséges dolog. Alapanyagot annyit tud adni a működtető, amennyi a szakkörvezetőnek a bemutatáshoz szükséges, és a tagoknak, azokat a kis 20x30-as vagy akár mennyis kis alapanyagokat, amiken az alapöltést el lehet kezdeni. Mert csak így érdemes elkezdni. Készíteni gyakorló anyagot. Mert nem lehet rögtön neki futni. És akkor így lehet a munkát vezetni. Van egy mintakendő, aki tudja, az ugrik egyet. Az Éva lányom például úgy csinálja, és amikor már elég bölcs voltam, mikor már gyakorlatot szereztem, akkor én is úgy csináltam, hogy kértem, és a jelentkezők hoztak egy munkát. Kiadja az ember feladatként, hogy azokat az öltéseket, amiket ismersz, vagy amelyik hímzést ismered, abból legközelebb hozzád mustrát. És abból föl tudja az ember mérni a színvonalat. És ha nem 30-an vannak, csak tízen vagy tizenketten, akkor így lehet. Éva lányom példá-

ul úgy csinálja, hogy alkalmazkodik a tagokhoz, hogy ki mennyire haladó. Nagyon szép munkái vannak, most éppen a biedermeier hímezési technikát eleveníti fel, a szalaghímzést, és nagyon-nagyon szép kiállítása volt Százhalombattán is. Ott egy gyönyörű művelődési ház van, és az egész előtér be van vitrinezve, ott volt a szakkörének a kiállítóhelye. Több szakkört is működtetett a MOL, a festőktől a faragókig, a szalmásokig. De az Évi hímzése meg egyéb munkái nagy teret kaptak, meg sajtót is. És Pusztaszabolcson is. És lehetek egy kicsit személyes?

M. A.: Én örülnék.

GY. E-NÉ A. É.: Pusztaszabolcson a Hagyományok Házában voltam néhányszor, meghívtak, és hát végigültem a szakkörüket, meg kicsit segítettem, megmutatták a gyűjteményüket, ezt-azt. És akkor meghívtak a kiállításnyitásra, ami különböző hímzészajtákat mutatott be tematikusan, mellé rendelve az illető hímzésnek a szerszámain, ott volt a polgármester meg a Hagyományok Háza egész vezetősége meg az aktivisták meg a szakkör, és képzeld el, felköszöntöttek a 85. születésnapomon, virágokkal és

sok szeretettel. Sok fotó is készült. Ez a tavasszal volt, március végén. És a lányom a nyitószövegében elmondta, „ezt a kiállítást édesanyám 85. születésnapjára ajánlom”. Úgy meg voltam hatva, úgy ríttam, mint akit vernek. Akkor is elérzékenyültem, amikor a Pápa-tévé készítette riport alatt először láttam ezt a kiállítást, és megláttam, hogy a Győry gyűjteményből ennyi egyben van. Akkor nem is jutott eszembe, hogy bármivel is ne értek egyet, de alapvetően egyetértek. Ez egy ilyen kiállítás. Látványnak igazán jó. Újszerű és nagyon ötletes például a térbe belógatott falvédők együttese.

De térjünk vissza a népfőiskolához, a szakkörhöz! Nagyon-nagyon összetartani egy szakkört, ez is olyan, mint a tanítás. Hogyha egyenként megnyerted a gyerekeket, és nem unatkoznak, meg partnerként bánsz velük, akkor sikeres. Én évtizedekig vezettem a kastélyban, mikor még ott voltak ezek a szakkörök, akkor nagyon sok híres szakkör volt Pápán – fotószakör, bélyeggyűjtő szakkör –, és mi szakkörvezetők mindig összetartottunk. Az akkori szakkörökből azokkal, akik azóta is még élnek, jó barátságban vagyunk. A Lőrincz Péter például kifejezetten jó barátom. Éppen egyik nap futottunk össze a postánál.

M. A.: *Péter most fellendült és kivirágzott. Megcsinált magáról, a munkájáról, a szakmájáról filmeket, amiket meg lehet nézni a Magyar Művészeti Akadémia honlapján.*

GY. E-NÉ A. É.: Igen, most nyugdíjas, és mivel a fia átvette a mesterséget, másképp jut ideje mindenre. Rákapott a modern technikára, az internetre is. Én is

nézek internetet, az okos telefonon megnézek minden internetes megjelenést a kiállítással kapcsolatban is, meg a személyeset, rólam is.

M. A.: *Éva néni, miközben beszélgetünk, gyerekcsoportok és szülők a gyerekekkel érkeznek a kiállítást megnézni. Tőled tudom, hogy a tárlatvezető a gyerekeket megénekelte, de ugye, most volt itt egy anyuka, aki még énekelt is a kislányának egy népdalt, érzékelte vele, hogy ezek a világok, a kézimunka, a hímzés, a népdal, összetartoznak. Mit gondolsz, egy ilyen kiállítás, ami része egy sorozatnak is, sokakat megmozdít? A városból, a környező falvakból, esetleg az országból, turistákat is? Kiket és hogyan mozdit meg ténylegesen?*

GY. E-NÉ A. É.: Ebből a kérdésből azt a részt tudom megválaszolni, amelyik kapcsolódik hozzám. Régen, amikor még aktívan részt vettem a gyűjtemény életében, meg a múzeum életében is, a velem korú dr. Mithay Sándor¹ és Ilon Gábor², a régész, akinek köszönhetem, hogy eladódott a gyűjtemény, mert ő terjesztette elő a városházán, szoktak csináltatni meghívót, készítették a mi kiállításunkra is. A meghívó készítés akkoriban bonyolultabb volt, mert egy egyedi meghívó sokszorosításához klisé kellett vésetni és ez költséges volt. Például a kastélyban volt kétszer Győry gyűjtemény kiállítás. Egyiket Mithay Sándor rendezte, a másikat pedig Ilon Gábor. És mind a két alkalommal klisé csináltatott a múzeum kiállított munkáról, az egyik a halottas lepedő mintája volt, a másikon ugyancsak egy rábaközi lepedővég. Kiment a meghívó a múzeum részéről, volt egy címlista. És tőlem mindig megkérdezték, hogy hány meghívót igé-

nyelek, és adjak le egy címlistát. És az én tanítványaim, akkor még dolgoztam, az iskolák, a baráti köröm, ami nem kicsi, hála Istennek, akkor eljöttek. Amikor a második kiállításunkat nyitotta a kastély, a régi dolgozói a múzeumnak tudják, hogy nézőcsúcs volt a megnyitón. Minden iskolához küldtem meghívót. Például a szombathelyi iskola, ahol nagy volt a ruhaipar, mert én ruhaiparos vagyok, eljött az egész ruhaipar egy kisbusszal. És akkora orchideacsokrot életemben nem láttam, nem hogy kaptam volna. És ugyancsak eljött Sopronból az igazgatóhelyettes, meg néhány kolléga a kiállításra, és azonnal meghívták a múzeumot meg engem. A Győry gyűjteményből a Soproni Ünnepi Hetek első kiállítása volt a szakszervezeti székházban, Sopronban. Mert ez az iskolaigazgató közben művelődésosztály-vezető lett. Hát így vannak a dolgok. De most is kaptam meghívót, és még kaphattam volna többet is, de már

Halottas lepedő Nyárádról

- 1 Mithay Sándor régész, tanár (Nagyszében, 1916. április 3. – Győr, 1995. december 24.) 1963-tól 1980-ig a Pápai Múzeum igazgatója, az 1980–1986-os években nyugdíjas munkatársa. Munkássága révén országosan elismert intézménnyé vált a Pápai Helytörténeti Múzeum. Jelentős mértékben gyarapította gyűjteményeit.
- 2 Ilon Gábor régész, történész (Várpalota, 1956. október 1.) 1984 és 1995 között régész, igazgató a pápai Kastély- és Tájmuzeumban.

Első, 12 éves kori kézimunka Sopronból

csak a családnak adtam belőle. Eszter lányom egynéhányat adott az ő baráti körének. Eszter lányomról még annyit mondok, hogy egy német-osztrák cégnek hímez népi blúzokat. Gyönyörűen, nagyon szépen. Régen ő is vezetett szakkört, van szakkörvezetője is. Tisztelem az ő munkáját, nagyon szorgalmas, tehetséges is. Éva lányom hasonló stílusú, mint én, szoktam mondani neki, értettem, főnök. Ő, az egyetemi végzettsége miatt, amikor én „C” kategóriás engedélyt kaptam, ő „A” kategóriást. Ha Évi közel lenne, ő biztosan szívesen csinálná utánam, ha én elkezdenék egy hímző kört, és sikeres lenne. Benne megvan az a gyakorlatiaság, amit a családi gyűjtőmunka közben kisgyerekkorától megélt. Mintha ki se szakadt volna abból a vérkeringésből.

M. A.: *Hogy tudjuk azt, hogy ki lesz majd a folytatódó, az fontos lesz. És, ha meglesz, egyszer-egyszer oda kell majd néznie a munkádra, vagy megkaphatná a hímző körről készülő hanganyagot, videót, hogy nézze, hol tartasz, hogy csinálod.*

GY. E-NÉ A. É.: Eszter lányom vezetett szakkört Marcaltón, Takácsiban, megvannak a régi szakköri tervek. Elvégezte a múzeumkezelői szaktanfolyamot a Nemzeti Múzeumban, ami egy éves volt, havonta többnapos konzultációval, és a Győry gyűjteményről írta meg a dolgozatát, és az jeles lett. Arra bármi későbbi írást alapozni lehet, abban minden pontos.

Régen sok videó is készült a gyűjteményről, a vömnek, Börzsei Jánosnak csodálatos fotók köszönhetőek a megrendezett kiállításokról. A Pápa tévé is minden kiállításunkon jelen volt. A Pápa tévével egyidős a Győry gyűjtemény! Az első kiállításunkon is filmezték, amikor a gyűjtemény már a város tulajdona volt, a Hollóssy Galériában, ahol otthonra lelt a gyűjtemény. Abban az időben minden évben rendezett a múzeum kiállítást a gyűjtemény anyagából. Azóta is ott van a Pápa tévé minden kiállításomon. A személyes kapcsolataink is azóta él, gyakran készítenek velem riportokat, kisfilmeket. A 80. születésnapomon a Pápa tévé a csipkegyűjteményről készített kis-

filmjét vetítette le, ezzel gratulálva nekem.

25 éve, hogy a városé a gyűjtemény, de nekem mind közül a legkedvesebb kiállításom a 10 éves jubileumi, a legszebb darabokból. A veszprémi Laczkó Dezső Múzeum néprajzosa, Mészáros Vera rendezte. A címe a kiállításnak „Volt egyszer egy padlás” volt, ami felidézte a házunkban gyűjteményi helyszínként szereplő padlást.

M. A.: *A Pápai Művelődéstörténeti Társaság – amelynek részeként szerveződik a pápai járási népfőiskola – honlapjára Eszter lányod dolgozata a Győry gyűjteményről fel fog kerülni, mégpedig abban a rendszerben, amely szerint a tagjainkhoz felkerül minden, ami róluk és a munkájukról tudható, sőt a munkáik is, illetve azok elérhetősége, a járás falvaihoz pedig, ami róluk és az eseményeikről. Ez utóbbiak eddig Laskovics Máriaó tollából kerültek ki, aki szintén Társaságunk tagja, ő írt ezekről a Naplóban, mint munkatársuk. Ha őstől indulhat a kézimunka kör munkája, a szakdolgozat egy részét közölnénk*

Polgári hímzések

a város folyóiratában, a Szélesvízben, egészét pedig feltennék a honlapra. Így a Győry gyűjteményről ezek által a helyek által is tudhatók lesznek dolgok. Addigra a városi értéktárba bekerülése is biztosan megtörténik, és ha ez így van, hogy onnan lehet tovább ajánlani, ahogy én gondolom, akkor aztán a megyei és az országos értéktárba bekerülhet, mert értéke szerint oda való.

GY. E-NÉ A. É.: Nagyon büszke vagyok a gyűjtőmunkámra, ami durván 50 évet ölel föl. Nagyon híres pápai családoktól vannak kollekcióim. Időrendi sorrendben úgy kezdem, hogy először is a Kapossy családtól, dr. Kapossy Lucián³ családjától. Amikor az utolsó Kapossy unoka meghalt, felesége felszámolta a mintegy 200 négyzetméteres, gyönyörű, nagypolgári lakást. Ez az unoka a Kapossy Lucián lányának, Editnek az egyik gyereke volt. Kapossy Edit Erdélyből költözött vissza Páparra, Nagyszentmiklósról, ahol gazdász férje egy hercegnőnek volt a gazdatisztje. Erről a gyűjteményben vannak iratok. A házassága valamiért zátonyra futott, a két fiával ettől kezdve a szüleinél élt. Az egyik Kapossy unoka lakott a Dózsa György utca elején, a 3., 4. házban. Most, azt hiszem, hogy szőrmekikészítő lakik benne. És én ott már a Kapossy Lucián lányánál is voltam, az Edit néninél, a 60-as évek elején, amikor a gyűjtést elkezdtem. Gyönyörű erdélyi függönyei voltak az ablakain, és én bekéredzkedtem, bemutatkoztam, ismerték az anyósomat, ők is régóta ott laktak a Dózsa György utcában, és az utcabeliek régen ismerték egymást. Elmondtam neki, mit szeretnék, nagyon egyet is értett vele, és rajzolhattam a függőnymintáit. Edit néni által terve-

Kapossy Lucián ebédlőasztal terítője

zett nagy terítő a kiállításon, ahol a „cérnaegyetem”⁴ munkái vannak, egy két négyzetméteres kék-piros terítő, az a Kapossy ebédlőnek volt a terítője, és a Győry gyűjteményben van is egy fotó erről az enteriőről. És ezekre vagyok én nagyon büszke. És a Kapossy házból, a Kapossy Lucián fehér piké mellénye, ingei, a feleségének monogramos damasztjai, monogramos ez-az, mindenféle, gyönyörű monogrammal. A Kapossy Editnek vagy az anyukájának a szecessziós, tehát a 20. századi, de mindenképpen a háború előtti viselete, és ebből több van. Hernyóselymek, ilyenek-olyanok, feketék, brokátok.

Vannak tárgyak a Karcsai házból, ez kétfestős hagyatéka, mert a Kluge család magyarosította a nevét Karcsaira. A kiállításon látható valamelyik Karcsai lánynak a köténye, mikor vendégek voltak, a házikisasszonyoknak föl kellett szolgálni. Egyébként evvel kapcsolatosan

emlegessük meg édesapádat is, ott, ahol van, legyen ott is szép helyen, és rendezzen sok szép színdarabot, mert ez a *Szabin nők elrablásában* a szobalánynak volt a köténye. Én adtam kölcsön, anno.

M. A.: *A családok közül a Kapossy családtól van a legkomolyabb anyag a Győry gyűjteményben?*

GY. E-NÉ A. É.: A Kluge – Karcsai családtól is nagyon sok holmink van, mert jóban voltunk a Kluge Boriskával, a Kati lányuk valamivel idősebb, mint az enyéme, és ha jöttek hozzám névnap, születésnap, ez-az-amaz, meg csak úgy is, ajándékoztak a gyűjteményemnek sok mindent a háztartásból. 20 darab tőlük biztos van. Edények, textilek és így tovább. Kocsisné Pócza Iréntől, aki a tanárom volt, van nagyon szép családi együttesem. És a Hanauer családtól. A Sárika nem ment férjhez és a bátyja meghalt, Sárika számolta fel édesanyja ha-

3 Kapossy Lucián bencés szerzetes, tanár (Lovasberény, 1849. október 19. – Pápa, 1927. október 9.) 1881-ben megvált a szerzetesi élettől és a Dunántúli Református Egyházkerület pápai főiskoláján tanított. Főként tankönyveket írt. Ő szerkesztette az első monografikus igényű művet Pápa városáról (Pápa város egyetemes leírása... Pápa, 1905., 1989.) Síremléke a pápai Alsóvárosi temetőben, emléktáblája volt lakóhelyén, a Szent László u. 12. sz. házon látható.

4 Cérnaegyetemnek hívták az ipari leány középiskolát Pápán. Ez volt a beceneve.

lála után a pápai otthont. Nagyon jóban voltunk, gyakran visszajárt hozzám Győről, jött a temetőbe. Nagyon sok holmit kaptam tőle. Olyat is, ami a Weöres Sándor házából, tehát a közös nagymamától való. Azt most vitrinben őrzöm. De van egyébként a városi gyűjteményben is a Hanauer családtól több minden. Tovább folytatva a családi gyűjteményeket, például a híres szítás Kummer családtól is van, a mozival szemben volt üvegoltjuk is, és a Dózsa György utcában laktak. Haláluk után ez az otthon is felszámolásra került, és ettől a családtól is nagyon sok holmi van a gyűjteményben. Erről megint édesapád jut eszembe, mégpedig Kummerné miatt, aki eredetileg színésznő volt, és a házassága miatt mondott le a pályájáról, de a pedagógus színjátszók között szerepelt, népszerű volt Pápán, szerette a publikum. A férj, a Kummer fiú sokat fotózott, a gyűjteménybe került fotóeszközök között sok negatív volt, amik tönkre mentek, biztosan voltak köztük színjátszós fotók is, nagy kár.

Másik híres szítás család is volt a városban, akiktől sok holmim van a gyűjteményben, a fiuk, Huszár János ismert, megbecsült polgára volt a városunknak. A Jókai Kör és a Honismereti Kör sok évig vezetője, tanár és szakfelügyelő, mindenki János bácsija volt, halála nagy veszteség. Egy nagy pakk textilt hozott a felesége stafírunjából a gyűjteménybe, amikor a felesége meghalt, aki egy paraszt-polgár családból való. Tapolcafőn éltek, az édesapja vasúton dolgozott, de nyilván gazdálkodtak is, szerintem, de nem vagyok biztos benne, egy szem leány volt, tehát megkapott egy nagyon szép polgári stafírungot, mikor összeházasodtak, és

Futó a Kluge – Karcasai házból

abból a János bácsi elhozta nekem, amit nekem szánt. Meg tárgyakat is, például régi sítalpat, akkor faluról régi faragott, ágnyílásból faragott ruhaszárító csipeszt, meg sok mindent. És nekem adta oda a leltárt. Meg a Borbély Lajosnak is ajándékozott kerámiákat.

A városi Győry gyűjtemény textil részével az a hiba, hogy mikor én kikerültem a galéria napi ügyműködéséből, meg gyűjteménykezeléséből főleg, akkor jöttek ide gyakorló időre egyetemisták, és a csomagot, amire rá volt írva, hogy Huszár János-féle dolog, amit én még nem dolgoztam fel, kimostam és visszacsomagoltam, összekeverték a Győry gyűjteménnyel. Hát Isten legyen segítségükre, ha ott valaha valaki kiigazodik. Pedig hát én úgy tanultam, én is vizsgáztam néprajzból, mint szakkörvezető, sőt kiállításrendezésből is, és én tudom, a Lackovits Emőke⁵, az Ács Anna⁶, a mostani veszprémi múzeum ifjú

gárdája, mind megkeresnek, és nagyon jó kapcsolatom van velük, én tőlük rengeteget tanultam, hogy hogyan kell leltározni, hogy milyen fontos, hogy mi honnan van. De hát, ami a fő, és ami a népfőiskolában érdekes lehetne, kellene a Győry gyűjteményből csinálni pápai családonként kiállítást.

M. A.: *Ha a járási népfőiskola elindul, ezt lehetne azonnal ösztölni. Ha az általad pedagógus otthonnak nevezett, mert mindnyájan így hívtuk, pedagógus művelődési ház felújítását megoldjuk, többek között a nyílászárók szorulnak cserére és talán még a fűtését is korszerűsíteni kell, akkor télen is folytatódhatnának a Pápai családok tárgyai a Győry gyűjteményből kiállítások, abban a már most kifestett utcai helyiségben, ahol a Cziráki tanítványok kiállítása a nagytermen kívül volt. Azt akár folyamatosan ilyen kiállításokra használnánk. Meny-*

- 5 S. dr. Lackovits Emőke 1973-tól kezdve 35 éven át dolgozott néprajzusként, hogy a nagyközönséggel is megoszthassa a Bakony és a Balaton-felvidék falvainak történetét. A népi szakrális szokások és tárgyak legfőbb és legkedveltebb kutatási területe, ezekről tanulmányai sorai jelent meg.
- 6 dr. Ács Anna néprajzkutató, muzeológus. A veszprémi Laczkó Dezső múzeumot követően sokat köszönhet neki a balatonfüredi Jókai ház.

nyi szép darab kerülhetne bemutatásra! Mennyi szó eshetne egy-egy családról a múltból, amelyiknek a tárgyai épp kiállításon mutatkoznak be. Más városokban, falvakban annyi holmi nem őrződött meg, mint amennyi itt egy családi kiállításon megjelenhet. Csodájára járhatnak, akiket érdekel a város, a múlt, a családok, az értékek.

GY. E-NÉ A. É.: A városnak holtomig hálás vagyok, hiszen mikor nagyon muszáj volt megválnom a gyűjteménytől, akkor a városban és egy helyen maradt. Ez fantasztikus nagy dolog. És az a szerencse, hogy én minden darabot kartonoztam. Amiből aztán a sok szállítás során egy csomó elveszett, következésképpen a kiállításokon nem tudom, hogy a leltári számok mennyire vannak, mert rajta volt mindenem, ez biztos, de nekem megvan az én eredeti gyarapodási naplóm a gyűjteményről. Arról nem is beszélve, hogy én az első gyűjteményt, ami ötezer darab körüli, szinte egyenként ismerem. És, hogyha valamikor, még az én életemben rendet lehetne csinálni, vagy odaadom Eszter lányomnak, és akkor vele, abból rendet lehet csinálni. Tehát a lényeges dolgokat ki lehet válogatni. Mert ugye, ha a Kocsis Irén nénitől, vagy a Kapossy házból megvettem, amit gondoltam, az egyben maradt. Kiskocsival mentünk és szemeteszsákba szedtük össze a tárgyakat. A Kapossy házban a nagy ebédlő közepén nagy kupacban álltak, mint egy szénakazal, úgy voltak összehányva, könyvek, textilek, cserepek, mindenfélék. És még a melléképületekben is. Kapossy Lucián tablói is köztük voltak, amiket megmentettem, hála Istennek. A képre is rá volt írva a név, meg a tabló alapjára is, így kerülhettek a fotók a helyükre. A tabló keretek is szépek. Pár éve a Sportcsarnokban rendeztek egy óriási tablókiállítást, amin a Kapossy tablók voltak a legöregebbek. Az egyik tabló 1896-os, a má-

sik 1915-ös. Ez utóbbi fotói között Györy családtag is van.

M. A.: *Akár a Művelődéstörténeti Társaság honlapjára, akár a Szélesvíznek, szeretném összegyűjteni mindazt, amik ennél a beszélgetésnél csak érintőlegesen kerülhetnek szóba.*

GY. E-NÉ A. É.: Nagyon szívesen beszélgetek bármikor veled, nagyon sok jegyzetem van, amiket szívesen megosztok veled, legalább nem tűnnek el az apró események, történetek tárgyokról, emlékekről, hátha egyszer fontos lesz a családon kívül is valakinek. Egyébként mostanában forgalomba kerültem, mert mindig felvetődik valami kérdés családról, eseményről, amit esetleg tudhatok. Keresnek.

M. A.: *Az, nagyon jó. És értem is, hogy miért. Jó veled találkozni és együtt lenni. Éva néni, szeretném, ha tudhatnék mindenről, ami készült veled, beszélgetés, tévéfilm, szeretném látni mind a fotókat. Szeretnék mindent összegyűjteni.*

GY. E-NÉ A. É.: Nekem meg az jut eszembe, mondhatom, hogy dédelgetett vágyam, hogy egyszer valahol családi kiállítások legyenek. Az anyósomnak például, a Kőszegi Juliannának a stafírunkjából nagyon sok minden van a gyűjteményben.

M. A.: *Akkor azzal kéne a városi családok kiállítás-sorozatát kezdenünk.*

GY. E-NÉ A. É.: Vannak kelenyegés ládák. A kastélyban volt egy válogatás, ez volt a címe, *Válogatás a Györy gyűjtemény textilanyagából*. És akkor én ragaszkodtam hozzá, ki volt nyitva egy stafírunegos láda, és oda volt elhelyezve, in memoriam Kőszegi Julianna felirattal.

M. A.: *Ez lenne jó példa, mit is akarunk, hogy úgy indulni összel, hogy ez a gyűjteményrész nyitná*

a családi kiállítások sorát. És beszélgetés Veled. („Beszéljess velünk, Éva néni!)

GY. E-NÉ A. É.: Ha ez a Művelődéstörténeti Társaság égisze alatt sikerülne, vagy az alakuló népfőiskola megrendezné, természetesen egyeztetve minden intézménnyel és személlyel, akivel kell, én áment mondom rá. És ez olyan siker lenne, annyi embert érdekelne, mert egy város családjainak a dolgai lennének láthatók, a fotók, az ebédlő enteriőr fölnagyítva, a Kapossyak gyönyörű selyemblúzai, hát utca van elnevezve a Kapossy Luciánról! És még azt is hozzáteszem, hogy a Kapossy Edit, az Edit néni rajzaiból van néhány a Györy gyűjteményben. Ughy István – városunk neves festőművésze – látva ezeket a rajzokat, egy kiállítás alkalmával azt mondta, hogy nagyon finoman és nagyon szépen rajzolt Kapossy Edit. És festett dobozokat is készített, meg festett is. De a rajzairól, még egyszer mondom, Ughy István úgy nyilatkozott, hogy nagyon szép, finom rajzok.

M. A.: *Most még nem beszélünk a falvédőkről.*

GY. E-NÉ A. É.: A gyűjtemény nagyon érdekes és nagyon modernül rendezett része, amit igazából örömmel nézek, a feliratos falvédők. A falvédőkről annyit kell tudni, hogy a néprajzosok sokáig nem fogadták el, hogy a falvédők is a tárgykörükbe tartoznak. Körülbül a '80-as években robbant ki egy vita, mikor Hatvanban egy fiatal néprajzos kiállítást csinált a feliratos falvédőkből. Az akkor megosztotta a néprajzos közvéleményt. De most már elfogadott, mert hiszen egy nagyon jelentős és nagyon nagy része a falu hízműskultúrájának. Az én gyerekkoromban minden házban volt feliratos falvédő. Nyilván a család asszonyának az izlésvilágát tükrözte.

Nagyon szép kollekción van a gyűjteményben a szakrális falvé-

dőkből, természetesen itt csak egy töredék van kiállítva. És ami nagyon érdekes, a Trianon utáni érzés nagyon hamar és nagyon szép számmal megjelent a falvédőkön. Csonka Magyarország nem ország. Mindent vissza! Amikor én gyűjteni kezdtem, ezt a dolgot nem éppen szívügyüknek érző vendégeim ezt mindig megjegyezték. Ezek pedig, hát ezt nem lehet vitatni, a történelemre való reakciók, és amit hímzéssé tettek belőle, mindentől függetlenül, műtárgy. Ha ennek időnként hangot adtam, nem mindig voltam vele túl népszerű. Nagyon érdekes falvédő, ami itt még Vilmos királyt élteti, és éljen a hadsereg, ez gondolom, az első világháborús érzés, amikor még ihaj-csuhaj volt. A következő már a *Himnusz* idézi.

M. A.: *Befejezésül azt még megkérdezném, ha ősztől készülnék már megvalósítandó dolgaimra, lehetne-e, hogy a lányod jöjjön egy beszélgetéssorozat legelső alkalmát veled csinálni. Hogy jelenlétében mondjuk ki, hogy az ő pusztaszabolcsi kezdeményezését, a „Beszéljess velünk, Éva néni!”-t hagyományoznánk át Pápára, a pápai járási népfőiskolára. Pusztaszabolcsról és a lányodtól vesszük, és ezt szeretnénk nálunk is hagyománnyá tenni.*

GY. E-NÉ A. É.: A kapcsolatrendszerek, a barátság, a jó szó, az fantasztikus. Az ember néha még ott is kap segítséget, ahol nem is gondolná. És én meg egyébként is, a feljebbvaló nagyhatalmú Úristen, vagy ki a saját vallása szerint, ahogy nevezi, én ott megkülönböztetett helyzetben vagyok, mert ez az ÚR, csupa nagybetűvel, nagyon szépen írva, engem a tenyerén hordoz.

GYÖRY ENDRÉNÉ, ABONYI ÉVA (Badacsonytördemic, 1932) néprajzi gyűjtő. 1964-től a Petőfi Gimnázium és Szakközépiskolában politechnika keretén szabás-varrást oktat, 1973-tól a 304. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben a ruhaipari szakelmélet tanára. 1976 és 1986 között szakfelügyelő is. 1998-ban megkapja Pápa város díszoklevelét „értéktörző néprajzi gyűjtemény létrehozásáért”. 2012-ben Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetését kap „Pápa és környéke történeti, néprajzi értékeinek megőrzése, gondozása és bemutatása érdekében évtizedeken keresztül végzett példa értékű tevékenysége elismeréseként”. Férjével, Győry Endrével 1956 óta gyűjti otthonában a népi cserépedényeket, faeszközöket, textileket, iratokat, könyveket, polgári tárgyakat. 1993-ban Pápa Város Önkormányzata a felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény egy részét megvásárolta, melyből a Fő u. 23. szám alatt, a Hollóssy Galériában, a Fellner házban egy időre állandó kiállítás nyílt. A második számú Győry Gyűjtemény a Millenniumkor került megvételre. A két Győry gyűjtemény városi tulajdonba kerülésével az anyaggyűjtés nem szűnt meg. A Győry lakásnak nem csak a padlása, ahol a gyűjtött anyag nagy része elhelyezésre szokott kerülni, de a használt helyiségek is, konyha, előszoba, szobák családi és gyűjtött tárgyaknak köszönhetően hasonlítanak múzeumnak. A magántulajdonban levő gyűjtemény önálló kiállításai: 1971, 1985 Pápa, 1985 Sopron, 1987 Veszprém, 1992 Százhalombatta, Szombathely. A városi tulajdonba kerüléstől évente rendeztek kiállítást a gyűjtemény anyagából. Gyakran szerepelnek megyei és országos kiállításokon a gyűjtemény tárgyai.

MÁTYUS ALIZ író, szociológus, lapszerkesztő.

M. A.: *Tudod, én erre csak azt mondom neked, Éva néni, hogy ez egy ember meglátásának a kérdése. Én is azt gondolom, hogy engem is a tenyerén hordoz, de lehet, hogy másik ember, aki azt élte volna végig életében, amit te vagy én, úgy gondolná, hogy az ő élete az tele volt katasztrófákkal. Szóval, én azt mondom neked, hogy ehhez kell egy Úristen, meg kell egy ember.*

GY. E-NÉ A. É.: És kell egy nagy adag elfogadási készség, alázat is az étellel szemben. Párszor azt gondoltam, nem fogok kilábalni, de aztán mindig sikerült.

M. A.: *Ha az ember szeretni tudja, amit csinál, amit gondol, akik körülötte vannak. Nem ezen múlik?*

GY. E-NÉ A. É.: Igen, itt vagyok, 85 éves múltam, ha reggel fölbredek, Jézusom, mondom, 80 év, ez valami rettentő nagy kor. És akkor elkezdem a napot, és elfelejtem.

M. A.: *Köszönöm Éva néni, hogy beszélgettünk. A kiállításról, és közben terveztük a népfőiskolát.*